

Formell ordning och materiell osäkerhet

En fallstudie av relationella flöden i redovisningsbaserat material

Amar Hadziagovic

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap/Institutionen för ekonomi

Ekonomi – Hållbar utveckling

Examensarbete/SLU, Institutionen för Ekonomi, 1724 • ISSN 1401-4084

Uppsala 2026

Formell ordning och materiell osäkerhet: En fallstudie av relationella flöden i redovisningsbaserat material

Amar Hadziagovic

Handledare:	Henrik Dellerstrand, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi
Examinator:	Josefina Jonsson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i Företagsekonomi
Kurskod:	EX0902
Program/utbildning:	Ekonomi – Hållbar utveckling
Kursansvarig inst.:	Institutionen för ekonomi
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2026
Serietitel:	Examensarbete/SLU, Institutionen för Ekonomi
Delnummer i serien:	1724
ISSN:	1401-4084
Nyckelord:	Redovisning, ekonomisk brottslighet, kritisk realism, administrativa spår, finansiella flöden, transaktionskedjor.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Förord

Det här arbetet är skrivet ur ett praktiskt problem: offentliga verksamheter fattar beslut, granskar avvikelser och hanterar risker med material som ofta är både omfattande och splittrat. Det finns fakturor, avtal, bokföring, transaktioner, journaler, beslut och administrativa registreringar. Men sambanden mellan dem är sällan givna.

Det är där granskningen börjar.

En enskild post säger sällan tillräckligt. Den kan vara korrekt registrerad, rimlig inom sitt system och ändå bli osäker när den sätts i relation till andra uppgifter. Det avgörande ligger därför inte bara i vad som finns dokumenterat, utan i vad som kan följas, kopplas, motsägas och avgränsas. Min ambition med denna uppsats är att bidra till ett mer disciplinerat sätt att läsa redovisningsbaserat material. Inte genom att göra misstanke till metod. Inte genom att göra mönster till bevis. Utan genom att visa hur administrativa och finansiella spår kan analyseras relationellt utan att förenklas eller ges större beviskraft än de bär. Om arbetet har ett praktiskt värde ligger det här: i att stärka den typ av analys som kommuner, myndigheter och andra offentliga aktörer behöver när materialet är ordnat nog att verka tydligt, men splittrat nog att kräva verklig granskning. Jag vill även med detta förord passa på att tacka min handledare Henrik Dellerstrand för skarpa frågor och värdefulla synpunkter under arbetets gång.

Knivsta, 5 juni 2026

Amar Hadziagovic

Sammanfattning

Redovisningsbaserat material framstår ofta som ordnat. Händelser registreras, ersättningar bokförs och betalningar lämnar spår. Men formell ordning innebär inte nödvändigtvis materiell klarhet. En enskild post kan vara begriplig inom sitt eget system, samtidigt som relationen mellan flera system pekar mot ett annat förklaringsproblem. Denna studie undersöker hur administrativa och finansiella spår kan analyseras som relationella flöden i redovisningsbaserat material. Studien bygger på offentliga förundersökningshandlingar från ett fall inom tandvårdssektorn och analyserar patientuppgifter, ersättningsuppgifter, bokföringsmaterial och banktransaktioner tillsammans. Teoretiskt utgår studien från kritisk realism, redovisning som institutionell representation samt finansiella flöden och transaktionskedjor. Metoden består av systematisk dokument- och transaktionsanalys. Datapunkter identifieras, standardiseras och kopplas genom uttryckliga kopplingskriterier. Därefter rekonstrueras partiella och fullständiga flöden mellan olika systemspår. Analysen skiljer mellan datapunkt, koppling, flöde, mönster och tolkning för att minska risken att observerade mönster förväxlas med bevisade mekanismer. Resultatet visar att det centrala inte ligger i en isolerad avvikelse, utan i hur flera spår börjar motsäga, förstärka och begränsa varandra. Koncentrerade patientobservationer, återkravsunderlag, patientuppgifter som motspår, begränsade egenavgifter, aggregerad bokföring och bankmaterial får analytisk betydelse först när de analyseras tillsammans. Studien fastställer inte skuld eller rättsligt ansvar. Bidraget ligger i att visa hur fragmenterade redovisningsbaserade spår kan analyseras inferentiellt, utan att tillskriva materialet större beviskraft än det har.

Nyckelord: redovisning, ekonomisk brottslighet, kritisk realism, administrativa spår, finansiella flöden, transaktionskedjor

Abstract

Accounting-based material often appears ordered. Events are registered, reimbursements are recorded, and payments leave traces. Yet formal order does not necessarily imply material clarity. An individual entry may be understandable within its own system, while the relation between several systems points to a different explanatory problem. This study examines how administrative and financial traces can be analysed as relational flows in accounting-based material. It is based on public criminal investigation documents from a case in the dental sector and analyses patient information, reimbursement data, accounting records, and bank transactions together. Theoretically, the study draws on critical realism, accounting as institutional representation, and financial flows and transaction chains. The method consists of systematic documents and transaction analysis. Data points are identified, standardised, and linked through explicit connection criteria. Partial and complete flows are then reconstructed between different system traces. The analysis distinguishes between data point, connection, flow, pattern, and interpretation in order to reduce the risk of confusing observed patterns with proven mechanisms. The findings show that the central issue does not lie in an isolated deviation, but in how several traces begin to contradict, reinforce, and delimit one another. Concentrated patient observations, recovery claim material, patient information as counter-traces, limited patient fees, aggregated accounting, and bank material acquire analytical significance only when analysed together. The study does not determine guilt or legal responsibility. Its contribution lies in showing how fragmented accounting-based traces can be analysed inferentially without assigning the material greater evidential force than it can bear.

Keywords: accounting, economic crime, critical realism, administrative traces, financial flows, transaction chains

Innehållsförteckning

Tekniska begrepp	9
1. Introduktion	10
1.1 Problemformulering.....	11
1.2 Syfte och frågeställningar	12
1.3 Avgränsningar	13
2. Teori	14
2.1 Redovisning som institutionell representation	14
2.2 Finansiella flöden och transaktionskedjor.....	15
2.3 Teoretisk syntes	16
3. Metod	18
3.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt.....	18
3.2 Forskningsdesign.....	18
3.3 Datamaterial.....	19
3.4 Databearbetning och extraktion	20
3.5 Analysprotokoll.....	22
3.6 Identifiering av mönster.....	24
3.7 Retroduktiv analys och prövning av alternativa förklaringar	25
3.8 Replikerbarhet och transparens.....	26
3.9 Metodologiska begränsningar.....	27
3.10 Etiska överväganden	28
4. Resultat	29
4.1 Det administrativa ersättningsflödet.....	29
4.2 Koncentration av patientobservationer och återkrav	30
4.3 Patientuppgifter som motspår	34
4.4 Återkrav som ekonomiskt efterhandsspår	35
4.5 Bankmaterialet som finansiell kontrollnivå.....	36
4.6 Samlad resultatbild	37
5. Diskussion	39
5.1 Från post till relation.....	39
5.2 Redovisning som institutionell representation	40
5.3 Flödet som analysnivå	41
5.4 Motspår, diskrepans och avsaknad	41
5.5 Alternativa förklaringar	42
5.6 Mekanismernas samlade betydelse.....	44
6. Slutsats	46
6.1 Metodologiskt bidrag.....	46

6.2	Begränsningar	47
6.3	Implikationer och vidare forskning	48
	Referenser.....	49
	Bilaga 1.....	51

Tekniska begrepp

Begrepp	Betydelse
Check Patient	Ett anrop som används för att kontrollera patientens rätt till tandvårdsstöd.
Dagskassa	En samlad redovisning av dagsintäkter, ofta aggregerad i stället för uppdelad per enskild transaktion.
Submit Claim	Ett anrop som används för att skicka in ett ersättningsanspråk till Försäkringskassan.
SIE-fil	Ett standardiserat filformat för överföring av bokföringsdata mellan ekonomisystem.
pdfplumber	Ett Python-bibliotek som används för att extrahera text och tabeller ur PDF-dokument.

1. Introduktion

Redovisning spelar en central roll i moderna organisationer genom att skapa ordning, transparens och kontroll. För att möjliggöra detta översätts verksamheter till administrativa kategorier, transaktioner och bokföringsposter. Komplexa processer registreras därmed som separata händelser inom olika administrativa system (Dorminey et al., 2012; Sikka, 2008). Detta blir särskilt relevant vid ekonomisk brottslighet, eftersom brottsliga upplägg ofta integreras i samma administrativa strukturer som används i legitim verksamhet (Levi, 2008; Gottschalk & Gunnesdal, 2018). Enskilda transaktioner behöver därför inte framstå som avvikande i sig, även om större mönster kan bli synliga när flera datakällor analyseras tillsammans.

Detta skapar en analytisk utmaning. Administrativa system är främst utformade för att registrera och kontrollera enskilda händelser inom respektive system, inte för att synliggöra samband mellan patientbesök, ersättningsanspråk, bokföringsposter och betalningar. Sådana relationer riskerar därför att förbli osynliga om analysen begränsas till isolerade poster eller separata datakällor.

Denna problematik illustreras i föreliggande studie genom ett fall inom tandvårdssektorn. Studien bygger på offentliga förundersökningshandlingar rörande två privata tandvårdsverksamheter, här benämnda Klinik A och Klinik B. Verksamheterna har erhållit ersättning från Försäkringskassan genom det statliga tandvårdsstödet, där behandlingar registreras, rapporteras och ersätts ekonomiskt.

Klinik A och Klinik B framträder som sammanlänkade genom ägande, drift, administration och ekonomiska flöden. Klinik A förekommer i materialet under perioden 2019–2022, medan Klinik B aktualiseras i samband med att verksamheten förvärvades av samma krets under 2021. Det empiriska underlaget omfattar bland annat bolagshandlingar, uppgifter från Försäkringskassan, journal- och patientuppgifter, behandlingshistorik, bokföring, bankkontoutdrag, beslagtaget IT-material samt vittnes- och patientförhör. Fallet är därmed uppbyggt kring flera administrativa och finansiella spår som gör det möjligt att följa hur registrerade vårdhändelser rör sig mellan kliniska system, ersättningssystem, bankkonton och redovisning.

Omfattningen var betydande. Enligt Försäkringskassans uppgifter fanns 17 470 registrerade patientbesök hos Klinik A under perioden 2019-03-04 till 2022-12-27 och 5 530 registrerade patientbesök hos Klinik B under perioden 2019-02-05 till 2022-11-14. I förundersökningen gjordes därefter ett urval av patienter som var folkbokförda utanför klinikens närområde, var 65 år eller äldre vid det

registrerade besöket och inte hade fått ersättning från högkostnadsskyddet. Urvalet omfattade 5 420 registrerade besök hos Klinik A under perioden 2021-05-01 till 2022-06-30 och 796 registrerade besök hos Klinik B under perioden 2021-05-01 till 2022-04-30.

Vid en första genomgång kan delar av materialet framstå som förenliga med en löpande tandvårdsverksamhet. Det innehåller registrerade patientbesök, rapporterade åtgärder, bokförda intäkter och återkommande inflöden från Försäkringskassan. Betraktade var för sig ger dessa delar endast begränsade indikationer på avvikelser.

När datakällorna analyseras relationellt framträder dock spänningar mellan registrerade vårdhändelser, patientuppgifter, ersättningsdata och redovisning. Vissa patientgrupper återkommer i stor omfattning, särskilt äldre patienter folkbokförda utanför regionen, samtidigt som omfattande besöksregistreringar förekommer under begränsade tidsperioder och ofta utan motsvarande egenavgifter. Patientuppgifter och återkrav indikerar dessutom att vissa registrerade behandlingar inte motsvarar faktisk vård, trots att journaldata visar registrerade besök och ersättningssystemet visar utbetalningar. Redovisningen förstärker komplexiteten genom aggregerade dagskassor, vilket försvårar direkta kopplingar mellan patienter, ersättningar och bokföringsposter. Bankdata visar därtill återkommande inflöden från Försäkringskassan och omfattande transaktionsvolymerna som isolerat framstår som legitima, men som får en annan innebörd i relation till övriga uppgifter.

Det centrala i fallet är därför inte en enskild felaktig transaktion, utan hur registreringar, ersättningsanspråk, betalningar och bokföringsposter tillsammans bildar ett mönster som inte framträder i någon enskild del av underlaget. Studien tar sin utgångspunkt i denna problematik och undersöker hur finansiella och administrativa transaktioner kan analyseras som sammanhängande relationella flöden över flera system.

1.1 Problemformulering

Forskning om ekonomisk brottslighet har ofta fokuserat på individuella aktörer eller enskilda avvikande transaktioner, exempelvis falska fakturor, felaktiga bokföringsposter eller ansvarsfördelning inom organisationer. Dessa perspektiv har bidragit med viktig kunskap, men tidigare forskning visar samtidigt att brottsliga upplägg vanligtvis organiseras genom relationer mellan flera aktörer och administrativa processer över tid (Morselli, 2008; von Lampe, 2016).

Forskning om interna transaktionsbedrägerier visar dessutom att riskmönster kan synliggöras genom deskriptiv analys av transaktionsdata och faktiska affärsprocesser, snarare än enbart genom analys av isolerade observationer (Jans, Lybaert & Vanhoof, 2010; Jans et al., 2011).

Följden blir att patientbesök, ersättningsanspråk, betalningar och bokföringsposter ofta framträder som separata administrativa händelser, trots att de kan ingå i samma ekonomiska förlopp. Ingen enskild datakälla visar därmed ensam hur olika delar av verksamheten hänger samman. I det empiriska materialet framträder detta genom återkommande patientgrupper, omfattande registreringar av besök under begränsade tidsperioder och patientuppgifter som motsäger registrerade behandlingar. Sambanden blir dock synliga först när information från flera system analyseras tillsammans.

Problemet består därmed inte främst av isolerade felaktiga transaktioner, utan av hur flera administrativa och finansiella processer tillsammans bildar mönster som inte framträder i någon enskild del av materialet. Analysen behöver därför rikta in sig på hur relationer mellan transaktioner och administrativa processer kan rekonstrueras över flera system.

Studien undersöker därför hur finansiella och administrativa transaktioner kan analyseras som relationella flöden i redovisningsbaserat material, samt hur dessa flöden kan tolkas i relation till möjliga underliggande mekanismer.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur administrativa och finansiella spår kan analyseras över flera administrativa system, samt vilka mönster som framträder när olika datakällor sätts i relation till varandra.

Studien bygger på ekonomiska och administrativa handlingar från en förundersökning inom tandvårdssektorn där patientuppgifter, ersättningsuppgifter, bokföringsmaterial och banktransaktioner analyseras tillsammans. Fokus ligger på hur samband mellan olika datakällor kan rekonstrueras och tolkas i redovisningsbaserat material.

Utifrån syftet har följande frågeställningar formulerats:

- I. Hur kan administrativa och finansiella spår analyseras och rekonstrueras över flera administrativa system?
- II. Vilka mönster framträder när olika datakällor analyseras tillsammans?

- III. Hur kan dessa mönster tolkas i relation till möjliga underliggande mekanismer?

1.3 Avgränsningar

Studien avgränsas till dokumenterat material från en förundersökning och omfattar ekonomiska och administrativa handlingar såsom patientuppgifter, ersättningar, bokföringsposter och banktransaktioner. Fokus ligger på relationerna mellan dessa datakällor, snarare än på varje del för sig.

Analysen syftar inte till att fastställa skuld eller göra rättsliga bedömningar av enskilda aktörer. I stället behandlas hur strukturer och samband framträder i materialet och hur dessa kan förstås analytiskt.

Vidare är studien avgränsad till ett enskilt informationsrikt fall. Ambitionen är därmed inte statistisk generalisering, utan att genom en detaljerad analys utveckla förståelsen för hur finansiella och administrativa flöden organiseras och kan tolkas.

2. Teori

I studien använder jag teori som analytiska linser, inte som färdiga förklaringsmodeller. Teorin ska inte bestämma materialets betydelse i förväg, utan göra det möjligt att analysera sådant som annars riskerar att förbli osynligt.

Materialet består av administrativa och ekonomiska registreringar. Jag behandlar därför inte patientbesök, ersättningsanspråk, bokföringsposter och banktransaktioner som neutrala data, utan som systemproducerade spår. De visar inte bara vad som har registrerats, utan också hur händelser har klassificerats, avgränsats och gjorts administrativa.

Jag använder teorin för att hantera två analytiska problem. Det första är representationsproblemet: hur ekonomiska händelser ges form genom redovisning och administrativa kategorier. Det andra är relationsproblemet: hur separata registreringar kan kopplas samman till möjliga flöden över tid. Därför använder jag två teoretiska perspektiv: redovisning som institutionell representation samt finansiella flöden och transaktionskedjor.

2.1 Redovisning som institutionell representation

Jag förstår redovisning som en institutionell representation, inte som en neutral avbildning av ekonomiska händelser. Genom redovisning ordnas händelser i kategorier, rutiner och dokument. Därmed blir ekonomiska händelser synliga, jämförbara och kontrollerbara, men denna synlighet formas av de system där händelserna registreras (Hopwood, 1987; Power, 1999).

Redovisningen visar alltså inte bara verksamheten. Den sorterar den. När en händelse förs in i redovisningen placeras den på ett konto, knyts till ett datum, summeras i en period och behandlas som en ekonomisk kategori. Formen gör händelsen granskningsbar, men skapar också avstånd mellan den bokförda posten och den konkreta händelse som posten påstås representera.

Därför likställer jag inte formell korrekthet med materiell substans. En transaktion kan vara korrekt införd i ett system och ändå bli analytiskt osäker när den sätts i relation till andra uppgifter. En bokförd intäkt visar exempelvis att något har redovisats som intäkt. Den visar däremot inte ensam vilken patient, vilken behandling eller vilket ersättningsanspråk som materiellt ligger bakom.

Redovisningen fungerar därmed både som informationskälla och filter. Den producerar spår som gör ekonomiska händelser möjliga att följa, men aggregering, klassificering och formell normalisering kan samtidigt begränsa vad som blir synligt (Sikka, 2008; Dorminey et al., 2012).

I denna studie analyserar jag därför bokföringsposter som institutionellt producerade spår, inte som direkta bevis på underliggande vårdhändelser. Frågan är inte bara om en uppgift finns i redovisningen, utan vad redovisningens form gör synligt, vad den gör svårare att följa och vilka samband som måste rekonstrueras utanför redovisningens egen struktur.

2.2 Finansiella flöden och transaktionskedjor

Den andra analytiska linsen riktar analysen mot ekonomiska händelser sekventiella relationer. Transaktioner får inte alltid sin betydelse genom sitt isolerade innehåll. De får också betydelse genom sin plats i en kedja av tidigare och efterföljande händelser. Inom forskning om ekonomisk brottslighet är detta centralt, eftersom brottsliga upplägg ofta organiseras genom återkommande kopplingar mellan aktörer, transaktioner och administrativa processer över tid (Levi, 2008; Naylor, 2003; von Lampe, 2016, 2026).

Forskning om interna transaktionsbedrägerier betonar på liknande sätt att transaktioner behöver förstås i relation till de processer där de uppstår. Jans, Lybaert och Vanhoof (2010) skiljer mellan prediktiva metoder, där observationer klassificeras som bedrägliga eller legitima, och deskriptiva metoder, där analysen i stället används för att synliggöra riskmönster i ett större datamaterial. Jans et al. (2011) utvecklar detta genom att visa hur händelseloggar kan användas för att rekonstruera faktiska processflöden och identifiera avvikelser i hur administrativa processer genomförs. Denna studie använder inte processbrytning i teknisk mening, men anknyter till samma grundläggande problem: att transaktioner får analytisk betydelse genom sina relationer till andra händelser.

Jag använder begreppen finansiella flöden och transaktionskedjor för att analysera sådana kopplingar. Ett finansiellt flöde förstås här som en följd av kopplade ekonomiska och administrativa händelser. En registrerad vårdhändelse kan först framträda som patientuppgift, därefter som ersättningsanspråk, sedan som bokförd intäkt och slutligen som bankinbetalning. Varje led har sin egen systemlogik. Sambandet mellan leden kan därför inte tas för givet. Det måste rekonstrueras analytiskt.

Flödesperspektivet flyttar fokus från transaktionen som isolerad post till transaktionen som del av en process. En enskild transaktion kan framstå som ordinär i sin isolerade form, men få annan betydelse när den ingår i ett återkommande flöde. Det avvikande behöver därför inte ligga i postens yta. Det kan ligga i postens placering.

Jag behandlar dock inte flöden som givna empiriska objekt. De är analytiska rekonstruktioner. Det innebär att de måste avgränsas, prövas och tolkas. Olika sätt att koppla samman datapunkter kan ge olika mönster. Därför behöver kopplingar mellan patientuppgifter, ersättningsuppgifter, bokföringsposter och banktransaktioner bygga på uttryckliga kriterier.

En post är alltså inte stark för att den finns. Den blir analytiskt stark först när den kan kopplas, motsägas eller förstärkas av andra spår. Jag använder därför flödesperspektivet för att röra mig från lösryckta poster till prövbara relationer, inte för att fastställa en förklaring i förväg.

2.3 Teoretisk syntes

De två perspektiven fyller olika funktioner. Redovisningsperspektivet visar hur ekonomiska händelser ges administrativ form genom kategorier, underlag, systemregistreringar och bokföringsposter. Det synliggör hur verksamhet kan framstå som ordnad, legitim och kontrollerbar när den översätts till redovisningsbara enheter. Flödesperspektivet riktar i stället uppmärksamheten mot hur dessa enheter får betydelse genom sin placering i en kedja av tidigare och efterföljande händelser. Samma post kan därför förstås på olika sätt beroende på om den betraktas som en isolerad registrering eller som ett led i ett återkommande administrativt och finansiellt förlopp.

Kombinationen gör det möjligt att analysera både form och relation. Redovisningsperspektivet visar hur en händelse blir möjlig att registrera, bokföra och kontrollera. Flödesperspektivet visar hur samma händelse kan kopplas till andra uppgifter över tid. Materialet är därmed formellt ordnat i separata system, men de mest betydelsefulla mönstren framträder inte nödvändigtvis inom dessa system. De framträder mellan dem.

Detta innebär att analysen inte kan stanna vid frågan om en post förekommer eller är korrekt klassificerad i ett enskilt system. Den måste också fråga vilken funktion posten får i relation till andra poster. En bokförd intäkt kan i sig framstå som normal. Den får en annan analytisk betydelse om den kan kopplas till ett ersättningsanspråk, en registrerad vårdhändelse och en bankinbetalning, samtidigt som den motsägs av patientuppgifter. Det är alltså inte postens existens som är

avgörande, utan relationen mellan postens formella status och dess plats i ett större flöde.

Studien söker därför inte efter en enskild avslöjande post. Den söker efter relationella mönster. En avvikelse får analytisk styrka först när den återkommer, koncentreras, saknar förväntade motposter eller motsägs av andra datakällor. Mönstret är inte beviset i sig. Mönstret är det som gör förklaringsproblemet synligt. Det pekar ut var relationen mellan registrering, ersättning, betalning och redovisning behöver prövas närmare.

Detta får metodologiska konsekvenser. Metoden måste visa hur datapunkter identifieras, hur kopplingar mellan dem görs, hur flöden rekonstrueras och hur tolkningar prövas mot alternativa förklaringar. Det räcker inte att visa att flera avvikelser förekommer. Analysen måste också visa varför just dessa avvikelser bör förstås som relaterade, och på vilka grunder en sådan relation kan bedömas som stark, svag eller osäker.

3. Metod

3.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Studien utgår från kritisk realism. Det innebär att empiriska observationer inte behandlas som självförklarande, utan som möjliga uttryck för underliggande processer och mekanismer (Bhaskar, 2008; Danermark et al., 2001; Sayer, 2000). Mekanismer förstås därmed som verkliga, men ofta inte direkt observerbara. De måste därför närmas genom disciplinerad inferens i öppna system.

I denna studie får det här särskild betydelse eftersom materialet består av administrativa och finansiella registreringar. Jag behandlar därför patientbesök, ersättningar, bokföringsposter och banktransaktioner som institutionellt producerade spår av händelser som har registrerats, klassificerats och filtrerats genom olika administrativa system.

Denna utgångspunkt styr analysen på två sätt. För det första analyserar jag inte datapunkter isolerat, utan genom de relationer som kan rekonstrueras mellan flera system. För det andra behandlar jag inte identifierade mönster som mekanismer i sig. Ett återkommande samband kan indikera manipulation, men det kan också bero på administrativa rutiner, systemdesign, felregistreringar, periodiseringar eller legitima verksamhetsförhållanden. Identifierade mönster används därför som utgångspunkter för prövning, inte som färdiga förklaringar.

Analysen är därför retroduktiv och prövande. Jag rör mig från observerade mönster till möjliga förklaringar, men varje tolkning måste kunna följas tillbaka till konkreta datapunkter, uttryckliga kopplingsregler och prövning mot alternativa förklaringar.

3.2 Forskningsdesign

Studien genomförs som en fallstudie av ett informationsrikt fall inom tandvårdssektorn. Fallstudien är lämplig eftersom materialet innehåller flera datakällor som kan analyseras i relation till varandra: patientuppgifter, ersättningsuppgifter, bokföringsposter och banktransaktioner. Syftet är inte statistisk generalisering, utan analytisk generalisering genom en detaljerad rekonstruktion av hur administrativa och finansiella händelser kan kopplas samman (Flyvbjerg, 2006).

Forskningsdesignen är uppbyggd i två led. I det första ledet används Klinik A som metodutvecklande huvudfall. Skälet är att materialet där möjliggör en mer sammanhängande rekonstruktion av relationen mellan patientobservationer, återkrav, bokföring och bankmaterial. Klinik A används därför för att utveckla analysens centrala steg: identifiering av datapunkter, standardisering av uppgifter, koppling mellan systemspår, rekonstruktion av flöden och tolkning av mönster.

I det andra ledet används Klinik B som ett begränsat överförbarhetsfall. Syftet är inte att genomföra en symmetrisk jämförelse mellan Klinik A och Klinik B, utan att pröva om den analyslogik som utvecklas genom Klinik A även kan användas för att strukturera ett större och mer komplext material. Klinik B analyseras därför på en mer översiktlig nivå, med fokus på om liknande typer av administrativa spår och kopplingsproblem förekommer i materialet.

Forskningsdesignen bygger därmed på systematisk dokument- och transaktionsanalys. Analysen genomförs i fem steg: identifiering av datapunkter, standardisering av extraherade uppgifter, koppling mellan datapunkter, rekonstruktion av flöden och tolkning av mönster. Varje steg dokumenteras för att analysvägen ska kunna följas och granskas.

3.3 Datamaterial

Materialet består av dokumenterade handlingar från en förundersökning. För att göra materialinsamlingen transparent begärdes handlingarna in genom en skriftlig begäran om att få del av förundersökningsprotokoll, protokollbilagor och ekonomiskt underlag. I begäran specificerades särskilt transaktionslistor, kontoutdrag, bokföringsmaterial och analys-PM. Ekonomiskt underlag efterfrågades i första hand i digitalt bearbetningsbart format, exempelvis Excel. Begäran återges i bilaga 1.

Det utlämnade materialet omfattar ett förundersökningsprotokoll, flera protokollbilagor och ett tilläggsprotokoll. Sammantaget uppgår materialet till drygt 2 000 sidor. Handlingarna består bland annat av anmälningar, bolagsuppgifter, myndighetsuppgifter, patientrelaterat material, ekonomiskt underlag, beslagshandlingar, IT-relaterat material, analys-PM samt vittnes-, patient- och misstankeförhör.

Materialet innehåller även omfattande ekonomiska och administrativa uppgifter. Försäkringskassans underlag omfattar bland annat uppgifter om registrerade patientbesök, behandlingsdatum, patienturval, ersättningsanspråk och återkrav. Bankmaterialet omfattar kontoutdrag för de berörda verksamheterna och vissa närstående konton. Bokföringsmaterialet består bland annat av underlag från

ekonomisystem, kundreskontra, dagskassor, leverantörsfakturer och andra räkenskapshandlingar. Därutöver finns beslagtaget IT-material, inklusive uppgifter från journalsystem och digitala lagringsytor.

Detta innebär att materialurvalet grundas i en dokumenterad och avgränsad begäran, snarare än i ett informellt urval. Samtidigt är materialet beroende av vilka handlingar som fanns tillgängliga, vilka handlingar som lämnades ut och vilka eventuella sekretessbedömningar som gjordes. Datainsamlingen är därmed spårbar, men inte fri från urvalsbegränsningar.

Följande datakällor ingår i analysen:

Datakälla	Typ av information	Analytisk funktion
Patientuppgifter	patienter, registrerade besök, behandlingar och datum	används för att identifiera registrerade vårdhändelser
Ersättningsuppgifter	rapporterade åtgärder, ersättningsbelopp och utbetalningar	används för att analysera kopplingen mellan registrerad vård och ekonomisk ersättning
Bokföringsmaterial	bokförda intäkter, konton, verifikationer och dagskassor	används för att analysera hur ersättningar redovisas
Banktransaktioner	inbetalningar, datum, belopp och motparter	används för att analysera faktiska finansiella inflöden

Material som enbart rör processuella uppgifter, personliga omständigheter eller juridiska bedömningar exkluderas, om det inte innehåller information som behövs för att tolka de ekonomiska och administrativa flödena.

3.4 Databearbetning och extraktion

Materialet består till stor del av ostrukturerade PDF-dokument. För att möjliggöra analys extraheras relevanta uppgifter med hjälp av Python-biblioteket pdfplumber. Extraktionen används för att identifiera och strukturera datum, belopp, namn, identifierare, transaktioner och bokföringsuppgifter.

Varje extraherad datapunkt registreras som en separat rad i analysunderlaget. För varje datapunkt anges följande variabler:

Variabel	Innehåll
Datapunkts-ID	unikt löpnummer för varje datapunkt
Dokumentkälla	dokumentnamn eller bilaga
Sidnummer	plats i originalmaterialet
Datakälla	patientuppgift, ersättningsuppgift, bokföring eller bank
Datum	registrerat datum för händelsen
Belopp	registrerat belopp, om sådant finns
Identifierare	patient-ID, verifikationsnummer, konto, transaktions-ID eller annan kopplingsuppgift
Beskrivning	kort beskrivning av datapunktens innehåll
Osäkerhet	markering om uppgiften är otydlig, ofullständig eller kräver manuell tolkning

AI-baserade verktyg används som stöd för att lokalisera relevanta textavsnitt och strukturera ostrukturerat material. De används inte som självständig analysmetod. Tolkning, urval och slutsatser görs av forskaren. Samtliga datapunkter som förs in i analysen kontrolleras manuellt mot originaldokumenten. Uppgifter som inte kan verifieras exkluderas från huvudanalysen eller markeras som osäkra. Detta följer en försiktig användning av AI i kvalitativ forskning, där AI kan fungera som metodstöd men där forskaren fortsatt ansvarar för kritisk granskning, kontroll och analytiska beslut (Christou, 2023; Zhang, 2025).

Python-koden redovisas inte i sin helhet. Skälet är metodologiskt. I denna studie ligger inte analysens bärande moment i skriptet, utan i den efterföljande rekonstruktionen av datapunkter, kopplingar, flöden och mönster. Skriptet används för att extrahera och strukturera material som annars är svårt att hantera manuellt. Det producerar däremot inte studiens tolkningar.

Transparensen ligger därför inte i att varje kodrad redovisas, utan i att analysens mellanled görs synliga. Varje datapunkt ska kunna följas tillbaka till originalmaterialet. Varje koppling ska bygga på ett uttryckligt kriterium. Varje flöde ska kunna skiljas från en lös association. Varje tolkning ska prövas mot alternativa förklaringar. Det är i dessa steg, inte i Python-skriptet, som studiens retroduktiva analys genomförs.

Koden är därmed ett tekniskt hjälpmedel, inte en analytisk auktoritet. Den ordnar materialet. Den avgör inte vad materialet betyder.

3.5 Analysprotokoll

Analysen genomförs enligt ett fast analysprotokoll. Protokollet anger hur datapunkter identifieras, hur de standardiseras, hur de kopplas samman och hur mönster tolkas.

Steg 1: Identifiering av datapunkter

En datapunkt definieras som en avgränsad registrerad uppgift som kan kopplas till minst en av följande kategorier:

Kategori	Exempel
Person eller patient	patient-ID, patientgrupp eller annan anonymiserad identifierare
Händelse	registrerat besök, behandling eller administrativ åtgärd
Ekonomisk post	ersättning, bokförd intäkt, bankinbetalning
Tidpunkt	datum eller period
Belopp	ersättningsbelopp, bokfört belopp eller bankbelopp
Administrativ klassificering	konto, åtgärdskod, verifikation eller motpart

I detta steg görs ingen bedömning av om datapunkten är avvikande. Syftet är att skapa ett strukturerat och spårbart analysunderlag.

Steg 2: Standardisering av uppgifter

Efter extraktion standardiseras datapunkterna. Datum skrivs i enhetligt format. Belopp anges i kronor och kontrolleras mot originalkälla. Identifierare anonymiseras men behåller intern konsekvens, så att samma patient, konto eller transaktionsreferens kan följas genom materialet.

Datapunkter som är ofullständiga eller tvetydiga markeras i analysunderlaget. De används endast i huvudanalysen om de kan stödjas av ytterligare information från minst en annan datakälla.

Steg 3: Koppling mellan datapunkter

Datapunkter kopplas samman endast om minst ett uttryckligt kopplingskriterium är uppfyllt. Följande kriterier används:

Kopplingskriterium	Definition
Gemensam identifierare	samma patient-ID, konto, verifikationsnummer, transaktionsreferens eller annan identifierare återkommer i två eller flera datakällor
Tidsmässig närhet	datapunkter ligger på samma datum eller inom ett relevant tidsintervall
Beloppsmässig överensstämmelse	belopp överensstämmer helt eller kan härledas genom summering, delbelopp eller periodisering
Innehållslig överensstämmelse	beskrivning, åtgärd, motpart eller bokföringskategori indikerar att datapunkterna rör samma händelse eller process

Kopplingarnas styrka klassificeras enligt följande:

Kopplingsstyrka	Kriterium	Användning
Stark koppling	minst två kopplingskriterier är uppfyllda	används som grund för flödesrekonstruktion
Medelstark koppling	ett tydligt kriterium är uppfyllt	används, men markeras som mindre säker
Svag koppling	endast indirekt eller osäker koppling finns	används inte som självständig grund för slutsatser

Svaga kopplingar kan redovisas som indikationer, men de bör inte bära en central tolkning.

Steg 4: Rekonstruktion av flöden

Ett flöde definieras som minst två kopplade datapunkter från minst två olika datakällor. Ett fullständigt flöde omfattar kopplingar mellan patientuppgift, ersättningsuppgift, bokföringspost och banktransaktion. Ett partiellt flöde omfattar kopplingar mellan minst två av dessa datakällor.

Flödestyp	Definition
Fullständigt flöde	datapunkter kan kopplas mellan patientuppgift, ersättning, bokföring och bank
Partiellt flöde	datapunkter kan kopplas mellan minst två men inte alla datakällor
Osäkert flöde	flödet bygger endast på svaga kopplingar eller ofullständiga uppgifter

Endast fullständiga och partiella flöden med starka eller medelstarka kopplingar används i huvudanalysen. Osäkra flöden används endast för att identifiera möjliga frågor för vidare granskning.

3.6 Identifiering av mönster

Efter rekonstruktionen analyseras flödena för att identifiera mönster. Med mönster avses en återkommande, koncentrerad eller avvikande relation mellan datapunkter och flöden.

Följande mönstertyper används:

Mönstertyp	Definition
Frekvensmönster	samma typ av händelse eller koppling återkommer flera gånger
Koncentrationsmönster	händelser koncentreras till viss patientgrupp, period, åtgärd, konto eller motpart
Sekvensmönster	samma ordning mellan händelser återkommer över tid
Avsaknadsmönster	en förväntad datapunkt saknas, exempelvis egenavgift, betalning eller motsvarande bokföringspost
Diskrepansmönster	två eller flera datakällor pekar i olika riktningar

Ett mönster inkluderas i huvudanalysen endast om det uppfyller minst ett av följande villkor:

1. det återkommer vid flera separata tillfällen
2. det kan beläggas genom mer än en datakälla
3. det avviker från ett förväntat administrativt eller ekonomiskt förlopp
4. det kvarstår efter kontroll mot alternativa förklaringar

Enstaka avvikelser används inte som självständig grund för slutsatser.

3.7 Retroduktiv analys och prövning av alternativa förklaringar

Analysen bygger på retroduktion. Det innebär att identifierade mönster används som utgångspunkt för att formulera möjliga förklaringar till hur mönstren kan ha uppstått (Danermark et al., 2001; Sayer, 2000).

Den retroduktiva analysen genomförs i tre led:

1. ett empiriskt mönster identifieras
2. möjliga förklaringar formuleras
3. förklaringarna prövas mot materialet och mot alternativa tolkningar

Varje centralt mönster prövas mot följande alternativa förklaringar:

Alternativ förklaring	Prövningsfråga
Administrativ rutin	Kan mönstret förklaras av normal hantering, exempelvis samlad registrering eller standardiserad bokföring?
Systemdesign	Kan mönstret bero på hur patientdata, ersättningssystem, bokföring eller bankdata är strukturerade?
Legitima verksamhetsförhållanden	Kan mönstret bero på faktisk vård, kundstruktur eller verksamhetsmodell?
Felregistrering	Kan mönstret bero på misstag, dubbelregistrering eller bristande datakvalitet?
Periodisering eller aggregering	Kan mönstret bero på att uppgifter bokförs eller redovisas samlat?
Urvalseffekt	Kan mönstret bero på att materialet kommer från en förundersökning och därför redan är selekterat?

En manipulationstolkning stärks endast om mönstret inte rimligen kan förklaras av dessa alternativ och om flera oberoende datakällor pekar i samma riktning. En tolkning försvagas om den bygger på enstaka datapunkter, svaga kopplingar eller antaganden som inte kan spåras till materialet.

3.8 Replikerbarhet och transparens

För att analysen ska vara möjlig att granska och replikera dokumenteras varje steg i en analyslogg. Replikerbarhet förstås inte som att varje forskare nödvändigtvis måste göra exakt samma slutliga tolkning, utan som att analysens centrala steg ska vara transparenta, dokumenterade och möjliga att upprepa.

För varje datapunkt dokumenteras:

- dokumentkälla
- sidnummer
- datakälla
- datum
- belopp
- identifierare
- beskrivning
- eventuell osäkerhet

För varje koppling dokumenteras:

- vilka datapunkter som kopplas samman
- vilket kopplingskriterium som används
- kopplingens styrka
- om kopplingen ingår i ett fullständigt, partiellt eller osäkert flöde

För varje centralt mönster dokumenteras:

- vilka flöden eller datapunkter som ingår
- vilken mönstertyp som identifierats
- vilka alternativa förklaringar som prövats
- vilken tolkning som framstår som mest rimlig
- vilka begränsningar som kvarstår

På detta sätt skiljs tre nivåer åt: datapunkt, koppling och tolkning. Datapunkter ska kunna kontrolleras mot originalmaterialet. Kopplingar ska kunna granskas mot uttryckliga kriterier. Tolkningar ska kunna bedömas i relation till alternativa förklaringar.

3.9 Metodologiska begränsningar

Studien bygger på material från en förundersökning. Materialet är därför inte producerat för forskningsändamål, utan inom ramen för en rättslig och administrativ process. Sådana dokument kan vara empiriskt värdefulla eftersom de har tillkommit utan forskarens direkta inblandning, men de behöver samtidigt förstås utifrån det sammanhang och syfte som format dem (Bowen, 2009). Det kan innebära att materialet är selektivt, ofullständigt eller strukturerat utifrån utredningens syfte. Detta är en etablerad begränsning vid användning av sekundärdata och arkivmaterial, där forskaren måste beakta att materialet ofta har samlats in, bevarats och organiserats för andra ändamål än den aktuella studien (Ruggiano & Perry, 2019). Det innebär också en risk för överlevnadsbias, eftersom analysen endast kan omfatta de dokument, transaktioner och administrativa spår som har registrerats, bevarats och inkluderats i materialet.

Jag behandlar därför inte materialet som en fullständig eller direkt avbildning av de händelser som analyseras, utan som administrativa och finansiella spår producerade inom flera separata system.

Denna begränsning är samtidigt central för studiens metodologiska bidrag. Jag ser inte materialets ofullständighet som ett problem som helt kan avlägsnas, utan som ett villkor för analysen. Jag gör därmed inte anspråk på att rekonstruera ett definitivt händelseförlopp eller fastställa en slutlig förklaring. I stället använder jag materialet för att utveckla ett systematiskt sätt att analysera fragmenterat redovisningsbaserat material inferentiellt.

En annan begränsning är att kopplingar mellan datakällor inte alltid är direkt observerbara. Rekonstruktionen av flöden bygger därför på analytiska beslut. För att minska risken för övertolkning använder jag explicita kopplingskriterier, klassificering av kopplingars styrka och systematisk prövning mot alternativa förklaringar. Jag prövar också om identifierade mönster kan bero på materialets urval, bevarande och dokumentationslogik snarare än på underliggande processer i verksamheten. Genom att skilja mellan datapunkt, koppling, flöde, mönster och tolkning synliggör jag de steg som krävs för att röra sig från administrativa registreringar till möjliga förklaringar.

Jag kan inte fastställa att ett identifierat mönster med säkerhet orsakas av en viss mekanism. Det jag däremot kan visa är hur administrativa och finansiella datapunkter kan kopplas samman, vilka mönster som framträder och vilka förklaringar som framstår som mest rimliga givet materialet. Mitt anspråk ligger därmed inte i empirisk fullständighet, utan i analytisk transparens.

3.10 Etiska överväganden

Materialet innehåller potentiellt känsliga uppgifter. Samtliga personer och verksamheter anonymiseras. Uppgifter som inte är nödvändiga för studiens syfte redovisas inte.

Studien syftar inte till att fastställa skuld, ansvar eller rättsliga förhållanden för enskilda aktörer. Jag tar inte ställning till om någon person eller verksamhet har agerat felaktigt eller gjort sig skyldig till brott. Fokus ligger i stället på analytiska samband mellan administrativa och finansiella uppgifter. Därför används anonymisering, begränsad detaljredovisning och försiktiga formuleringar vid tolkning av mönster.

4. Resultat

4.1 Det administrativa ersättningsflödet

Materialet visar att det ekonomiska flödet inte framträder samlat i en enskild datakälla. Det går alltså inte att öppna ett dokument och där se hela kedjan från patientbesök till ersättning, bokföring och bankinbetalning. I stället är flödet uppdelat mellan flera administrativa system. Varje system visar en del av processen, men inget system visar hela förloppet.

Detta är viktigt för analysen. Ett registrerat patientbesök kan först finnas i journalsystemet. Därefter kan samma registrering ligga till grund för ett ersättningsanspråk mot Försäkringskassan. Ersättningen kan sedan redovisas i bokföringen, ofta i aggregerad form, och slutligen synas som en inbetalning i bankmaterialet. Det rör sig alltså inte om fyra identiska kopior av samma händelse, utan om fyra olika spår av ett möjligt administrativt och ekonomiskt förlopp.

För att tydliggöra detta kan flödet beskrivas i fyra led:

1. en vårdhändelse registreras i ett patient- eller journalsystem
2. uppgiften används för att begära ersättning från Försäkringskassan
3. ersättningen förs in i bokföringen, ofta som dagskassa eller klumpsumma
4. betalningen kan därefter återfinnas i bankmaterialet eller i efterhand i återkravsunderlag

Det analytiska problemet är att dessa led inte alltid kan kopplas samman direkt rad för rad. Bokföraren uppger att journalsystemet skapade SIE-filer som importerades till bokföringen. I bokföringen syntes dagskassor och klumpsummor från Försäkringskassan, inte varje patients ersättning separat. Avstämningen gjordes mot banken, medan patientuppgifter och kundreskontra låg kvar i journalsystemet som ett sidoordnat system. Samma hantering uppges ha använts för båda verksamheterna.

Det innebär att bokföringen visar att ersättningar har redovisats, men inte ensam visar vilken patient, behandling eller ersättningspost som ligger bakom varje bokförd intäkt. På motsvarande sätt visar bankmaterialet att pengar har betalats in, men inte ensam vilka registrerade vårdhändelser som låg till grund för inbetalningen. Patientuppgifter, ersättningsuppgifter, bokföring och bankmaterial måste därför behandlas som olika administrativa spår med olika funktioner och olika grad av detaljrikedom.

I materialet är anropen mot Försäkringskassan centrala för att förstå denna övergång. Check Patient används för att kontrollera patientens rätt till tandvårdsstöd. Submit Claim används för att begära ersättning. I materialet beskrivs Submit Claim som ett anrop där bland annat patientens personnummer, utförda behandlingar, behandlande personal, pris och inloggad användare ingår. Det är genom ett sådant anrop som en registrerad vårdhändelse kan omvandlas till ett ekonomiskt ersättningsanspråk.

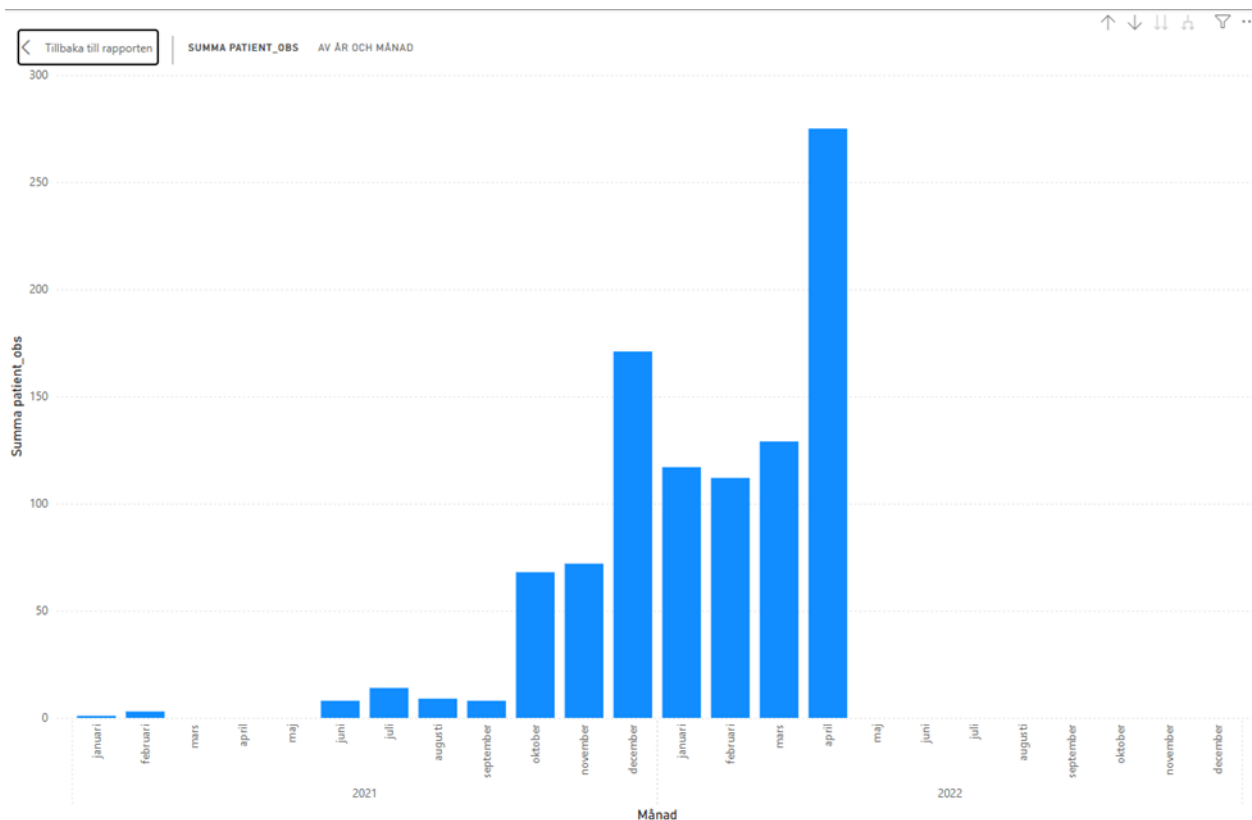
Submit Claim är därför ett centralt administrativt led i flödet. Det är inte bara en teknisk registrering, utan den punkt där uppgifter om vård får ekonomisk betydelse. När en registrerad behandling skickas vidare som ersättningsanspråk skapas en koppling mellan patientdata och ekonomiskt inflöde. Det är just denna koppling som gör materialet relevant för studiens syfte.

Resultatet i detta avsnitt är därför inte att ett fullständigt flöde kan följas perfekt från patient till bank. Tvärtom visar materialet att flödet är fragmenterat. Det måste rekonstrueras genom relationer mellan flera system. Detta förklarar varför den fortsatta analysen inte söker efter en enskild avgörande post, utan efter mönster mellan patientuppgifter, ersättningsuppgifter, bokföring, bankmaterial och återkrav.

4.2 Koncentration av patientobservationer och återkrav

Den månadsvisa analysen visar att de återkravsgrundande patientobservationerna inte är jämnt fördelade över perioden. I stället är de tydligt koncentrerade till en begränsad tidsperiod, särskilt från oktober 2021 till april 2022. Detta är ett viktigt resultat eftersom en jämn fördelning hade varit mer förenlig med en stabil och löpande registreringsprocess. En koncentration till vissa månader innebär däremot att registreringsvolymen i sig behöver förklaras.

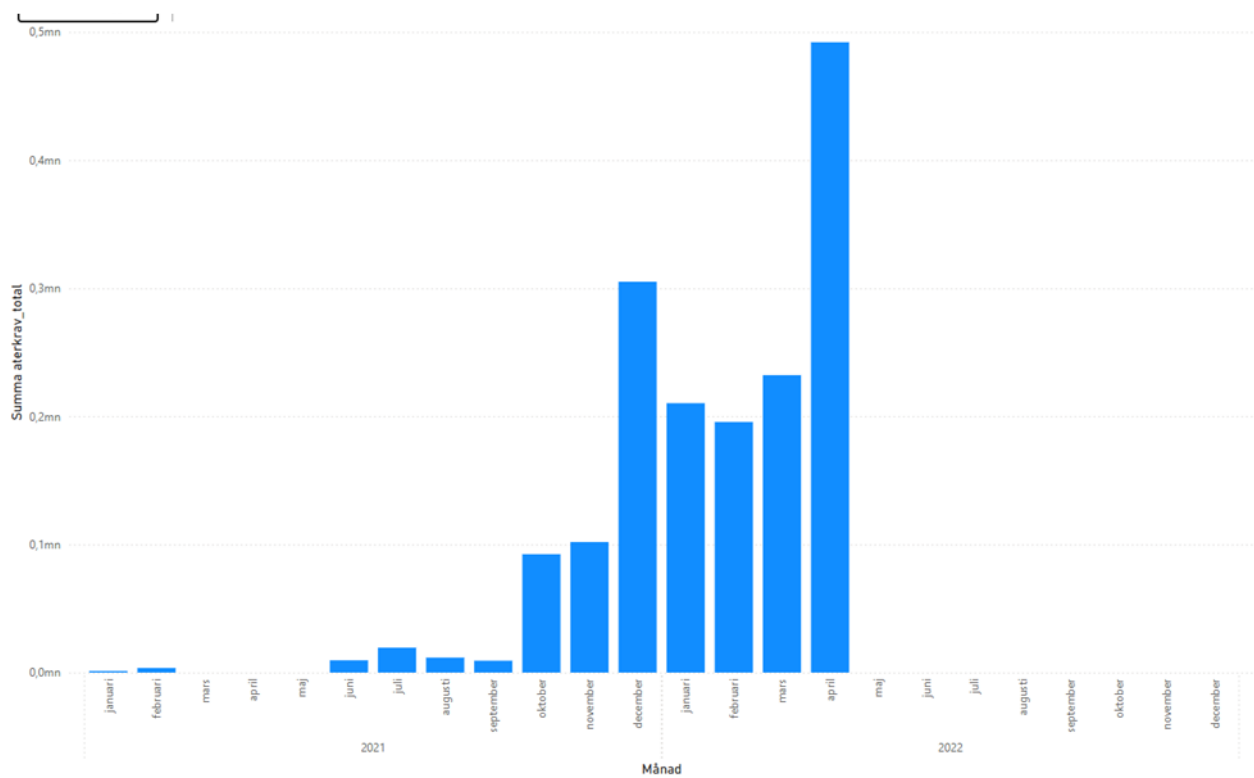
I analysunderlaget uppgår antalet patientobservationer till 987. Perioden december 2021 till april 2022 bär huvuddelen av observationerna. April 2022 avviker tydligast, med 275 patientobservationer. Även december 2021 framträder tydligt, med 171 observationer.

Figur 1. Registrerade patientposter per månad för Klinik A, visualiserade i Power BI. Figuren bygger på den månadsvisa bryggtabell som skapades i analysunderlaget. Den visar fördelningen av patientrelaterade registreringar över tid. Antalet ska inte förstås som unika patienter eller verifierade fysiska besök, utan som registrerade patientposter i återkravs- och urvalsmaterialet.

Figur 1 visar att patientobservationerna inte är jämnt fördelade över perioden, utan koncentrerade till vissa månader. Resultatet bör därför förstås som ett koncentrationsmönster. Det analytiskt centrala är inte den enskilda patientposten, utan mängden registrerade patientposter under en begränsad period. Frågan blir därmed inte varför en viss post avviker, utan varför så många återkravsgrundande observationer samlas under vissa månader.

Det sammanlagda återkravsbeloppet i analysunderlaget uppgår till 1 684 409,25 kronor. Även återkravsbeloppen är koncentrerade till samma period. April 2022 har det högsta återkravsbeloppet, 492 000 kronor. December 2021 uppgår till 305 100 kronor och mars 2022 till 232 200 kronor.

Figur 2. Månadsvis fördelning av återkravsbelopp för Klinik A, visualiserad i Power BI.

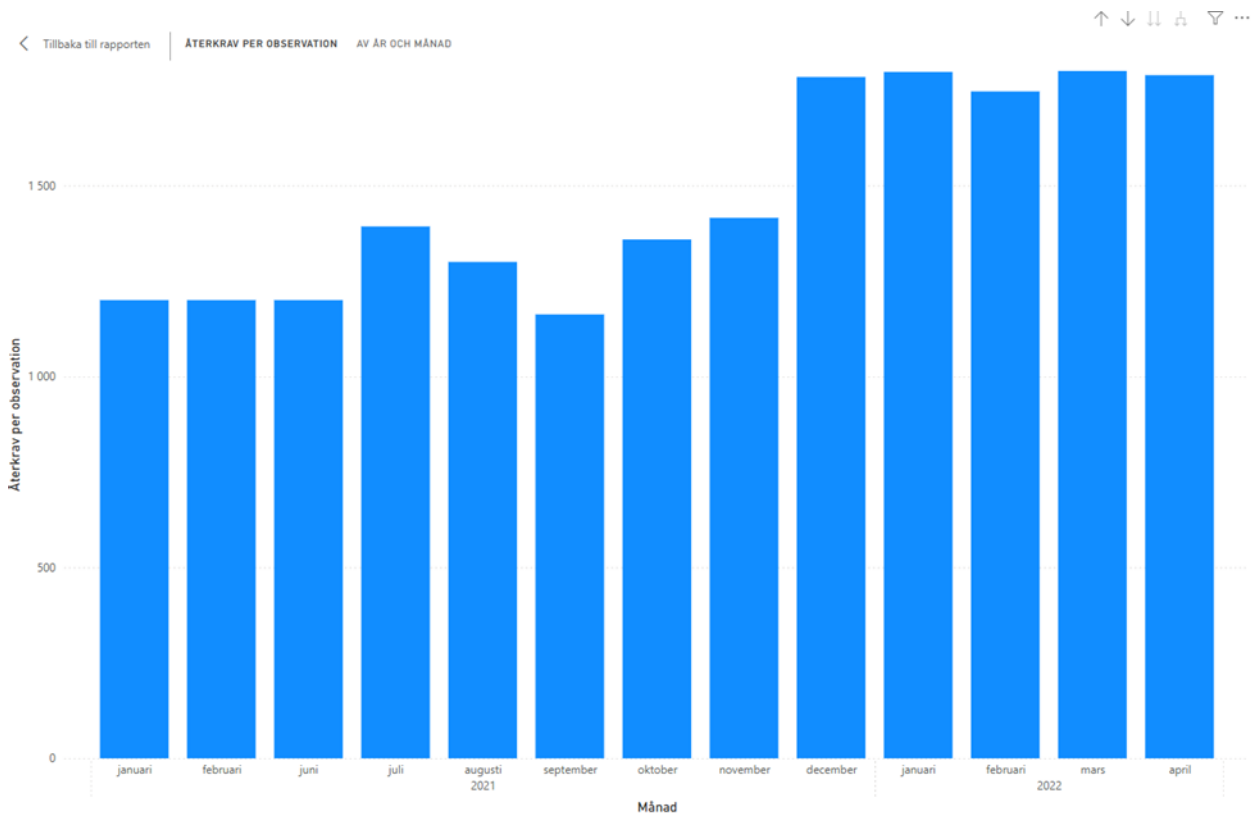
Figuren visar hur återkravsbeloppen är fördelade över den analyserade perioden. Återkravet behandlas som ett ekonomiskt efterhandsspår och avser de registrerade patientposter som senare ingått i Försäkringskassans återkravsbedömning. Beloppen ska därför inte tolkas som faktiska bankrörelser under respektive månad

Återkravsbeloppen följer samma övergripande koncentration som patientobservationerna. De högsta beloppen sammanfaller med månader där antalet registrerade patientposter också är högt. April 2022 framstår därför först som den tydligaste avvikelserna, eftersom månaden både har flest observationer och högst totalbelopp. Detta säger dock ännu inte om avvikelserna beror på högre belopp per observation eller på fler registrerade observationer.

Totalbeloppet behöver därför delas upp för att mönstret ska kunna tolkas mer precist. Om april 2022 hade haft ett betydligt högre återkravsbelopp per observation hade avvikelserna kunnat förstås som beloppsdriven. Om återkravet per observation däremot ligger på ungefär samma nivå som andra månader, talar det för att avvikelserna främst beror på antalet registrerade observationer.

När återkravet relateras till antalet observationer förändras bilden. Februari 2022 har 112 observationer och 195 600 kronor i återkrav, vilket motsvarar cirka 1 746 kronor per observation. Mars 2022 har 129 observationer och 232 200 kronor,

vilket motsvarar cirka 1 800 kronor per observation. April 2022 har 275 observationer och 492 000 kronor, vilket motsvarar cirka 1 789 kronor per observation.

Figur 3. Återkravsbelopp per registrerad patientpost för Klinik A, visualiserat i Power BI. Figuren visar återkravsbeloppet relaterat till antalet registrerade patientposter per månad. Måttet används för att skilja mellan förändringar som beror på ökad registreringsvolym och förändringar som beror på högre återkravsbelopp per post. Figuren visar därmed att periodens högsta totalbelopp främst bör förstås i relation till antalet registrerade patientposter, snarare än som en tydlig ökning av återkrav per post.

Figur 3 förändrar tolkningen av apriltoppen. April 2022 avviker inte tydligt genom ett högre belopp per observation. Månaden avviker i stället genom att antalet observationer är betydligt högre. Apriltoppen bör därför förstås som huvudsakligen volymdriven, snarare än som ett resultat av högre återkrav per observation.

Detta är analytiskt viktigt. Om endast totalbeloppet analyseras framstår april 2022 som en beloppsmässig topp. När totalbeloppet delas upp i antal observationer och belopp per observation framträder i stället att toppen främst beror på en större mängd registrerade patientposter. Resultatet visar därmed inte bara att återkravsbeloppen är höga under vissa månader, utan också varför de är höga.

Samtidigt begränsar detta vilka slutsatser som kan dras. Resultatet visar inte att varje enskild observation i april är felaktig. Det visar inte heller att ett visst återkravsbelopp direkt kan kopplas till en viss banktransaktion. Det som kan visas är mer avgränsat: återkravsgrundande patientposter och återkravsbelopp är koncentrerade till vissa månader, och den tydligaste toppen förklaras främst av volym snarare än av högre belopp per observation.

Resultatet kan därför beskrivas som ett koncentrationsmönster. Mönstret får analytisk betydelse eftersom det inte står ensamt, utan senare kan sättas i relation till patientuppgifter, egenavgifter, återkravsunderlag, bokföring och bankmaterial. Koncentrationen fungerar därmed som ett första resultat i flödesanalysen: den visar var i materialet relationen mellan registrerade patientposter och ekonomiska efterhandsspår blir särskilt viktig att undersöka vidare.

4.3 Patientuppgifter som motspår

Återkravs- och ersättningsmaterialet får ytterligare betydelse när det sätts i relation till patientkontaktarna. I materialet finns ett PM om brevutskick till patienter. Där anges att 811 brev skickades till patienter som enligt underlaget skulle ha besökt Klinik B och att 430 svar inkom. I samma PM anges att 168 brev skickades till patienter som enligt underlaget skulle ha besökt Klinik A och att 96 svar inkom. För Klinik B redovisas 430 nej-svar och för Klinik A redovisas 96 nej-svar.

Detta ska inte tolkas som en fullständig populationsundersökning. Materialet bygger på de patienter som kontaktades och på de patienter som svarade. Det finns därmed ett bortfall. Uppgiften används därför inte som en statistisk skattning av hur många registreringar som var felaktiga. Den används i stället som ett motspår: en datakälla som problematiserar relationen mellan registrerade besök och uppgivna faktiska besök.

Motspåret är analytiskt starkt eftersom det inte bara rör en enskild patient eller en enskild transaktion. Det handlar om ett återkommande svarsmönster i ett avgränsat urval av patienter. När detta sätts i relation till ersättningsuppgifter och återkravsunderlag uppstår ett diskrepansmönster mellan registrerad vårdhändelse och patientens egen uppgift.

Även uppgifterna om egenavgifter är relevanta. I materialet anges att urvalet bygger på tre kriterier: att patienten var folkbokförd utanför den aktuella regionen, att patienten var 65 år eller äldre vid besöket och att patienten inte hade fått ersättning från högkostnadsskyddet. För Klinik A identifierades 5 420 patientbesök som uppfyllde dessa kriterier under den aktuella brottstiden. För Klinik B identifierades 796 patientbesök som uppfyllde samma kriterier under den aktuella brottstiden.

Frånvaron av egenavgift är inte i sig ett bevis på felaktighet. Patientpriset kan påverkas av tandvårdsstödet konstruktion, vilka åtgärder som registrerats och hur olika stödformer har använts. Men när frånvaron av egenavgift återkommer i ett större urval och samtidigt sätts i relation till patientuppgifter som motsäger besök, får den analytisk betydelse. Den visar att det inte bara är antalet registreringar som kräver förklaring, utan också hur de ekonomiska delarna av de registrerade besöken är uppbyggda.

Det viktiga är därför inte egenavgiften som isolerad uppgift. Det viktiga är relationen mellan flera spår: registrerade patientbesök, ersättningsanspråk, återkravsunderlag, patienternas svar och den ekonomiska konstruktionen av besöken. När dessa spår analyseras tillsammans framstår patientuppgifterna som ett motspår mot den administrativa registreringen.

4.4 Återkrav som ekonomiskt efterhandsspår

Återkravet behandlas i analysen som ett ekonomiskt efterhandsspår. Det visar inte nödvändigtvis när pengar betalades ut. Det visar vilka registrerade vårdhändelser eller ersättningsposter som Försäkringskassan senare bedömde skulle återkrävas.

I materialet återkommer flera återkravsunderlag. Bilaga 14 i förundersökningsprotokollet innehåller ett specificerat återkravsbelopp om 1 637 009 kronor. Det anges att beloppet är beslutat av Försäkringskassan och avser 944 personnummer. Förundersökningens urval utgör 394 av dessa personnummer.

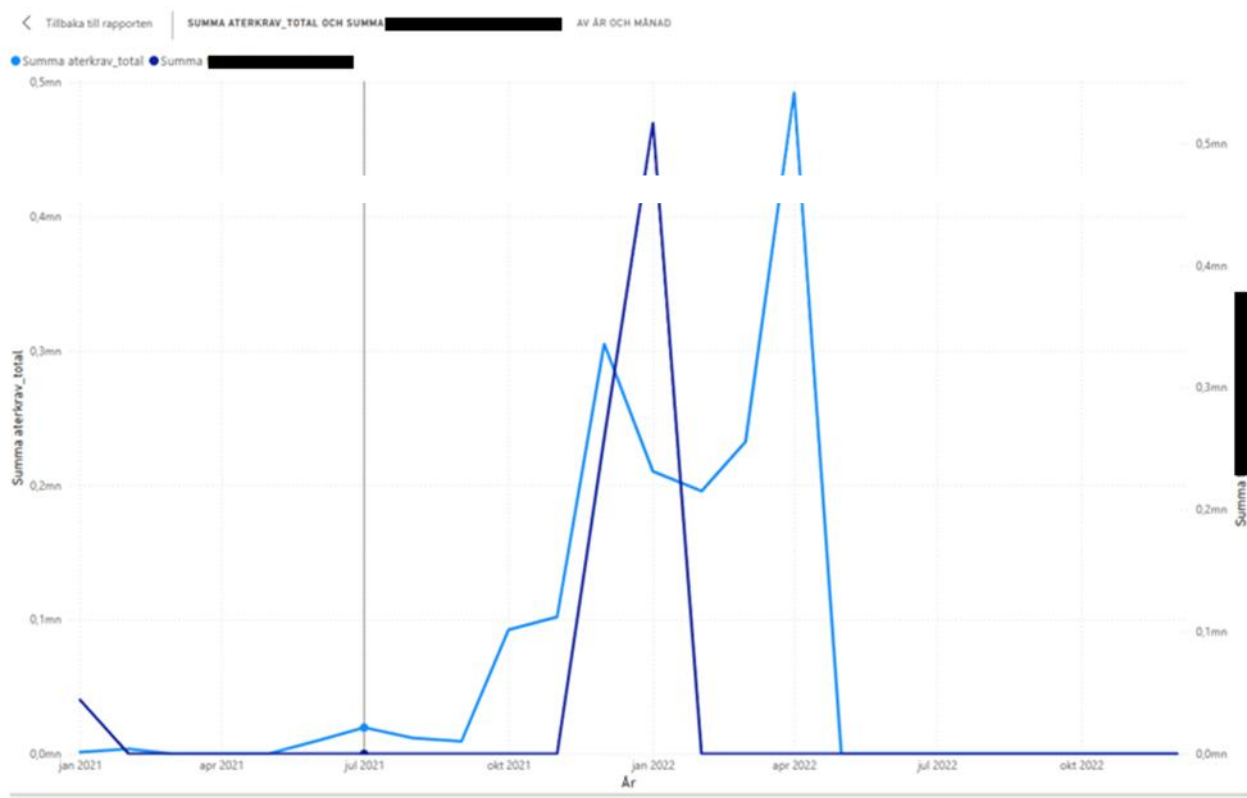
Det finns också ett kompletterande återkravsunderlag. Där anges ett ytterligare specificerat återkravsbelopp om 840 400 kronor. Även detta är beslutat av Försäkringskassan och avser 396 personnummer, varav förundersökningens urval utgör 187 personnummer.

Detta innebär att återkravsbelopp, besöksdatum och bankens valutadag inte kan förväntas sammanfalla direkt. Återkravet hör till ett ersättningsadministrativt spår.

Banken visar ett finansiellt transaktionsspår. De kan sättas i relation, men de är inte samma sak.

4.5 Bankmaterialet som finansiell kontrollnivå

Bankmaterialet används i analysen som en finansiell kontrollnivå. Det används inte för att direkt matcha enskilda patientobservationer mot enskilda banktransaktioner. I den månadsvisa bryggan uppgår identifierade inflöden från Försäkringskassan till 819 044,65 kronor. Det sammanlagda återkravsbeloppet i samma analysunderlag uppgår till 1 684 409,25 kronor. Differensen uppgår därmed till minus 865 364,60 kronor.

Figur 4. Månadsvis jämförelse mellan återkrav och identifierade ersättningsinflöden för Klinik A, visualiserad i Power BI. Figuren visar återkravsbeloppens fördelning över tid i relation till de banktransaktioner som i analysunderlaget har kategoriserats som inflöden från ersättningssystemet. Jämförelsen används som finansiell kontrollnivå och ska inte förstås som en direkt matchning mellan enskilda registrerade patientposter och banktransaktioner

Skillnaden ska inte förstås som ett saknat belopp. Den visar i stället att återkravsspåret och bankspåret inte överlappar fullständigt på den nivå där de jämförs. Återkravet bygger på en efterhandsbedömning av ersättningsposter.

Bankmaterialet bygger på transaktionsdatum, transaktionstext och identifierade inflöden. Om FK-utbetalningar sker samlat, om utbetalningsdatum inte sammanfaller med besöksdatum eller om alla FK-inbetalningar inte fångas av kategoriseringen, uppstår avvikelser mellan spåren.

Det är därför inte analytiskt hållbart att tolka relationen som att en viss andel av återkravet är legitim eller illegitim. En sådan slutsats kräver patient- och ersättningsdata på samma avgränsningsnivå. Det som kan sägas är mer begränsat men viktigare för studiens syfte: bankmaterialet ger inte ett direkt facit för återkravsunderlaget. Det fungerar som ett separat ekonomiskt spår som måste tolkas tillsammans med övriga system.

4.6 Samlad resultatbild

Resultatet visar att det centrala mönstret inte ligger i en isolerad transaktion, utan i relationen mellan flera administrativa och finansiella spår. Patient- och återkravsmaterialet visar en koncentration av registrerade observationer under en begränsad period. April 2022 är den tydligaste månaden, men avvikelserna är främst volymdriven. Patientkontakterna fungerar som ett motspår, eftersom svarande patienter inte bekräftar de registrerade besöken. Uppgifterna om egenavgifter visar samtidigt att många observationer i urvalet saknar patientbetalning. Bokföringen redovisar inte patienters ersättningar separat, utan genom dagskassor och klumpsummor. Bankmaterialet visar faktiska inflöden, men ger inte en enkel radmatchning mot återkravsunderlaget.

Sammantaget framträder ett relationellt flödesmönster. Registrerade patientuppgifter kan omvandlas till ersättningsanspråk genom administrativa anrop. Ersättningsspåret aggregeras därefter i bokföringen, medan bankmaterialet visar finansiella rörelser på kontonivå. Patientuppgifterna motsäger samtidigt delar av den registrerade vårdvolymen. Mönstret blir därför synligt först när dessa spår analyseras tillsammans.

Resultatet fastställer inte skuld, ansvar eller en slutlig orsak. Analysens bidrag ligger inte i att avgöra vad som har hänt i juridisk mening, utan i att visa hur ett analytiskt problem framträder när patientuppgifter, ersättningsuppgifter, bokföring, bankmaterial och återkrav sätts i relation till varandra. De identifierade mönstren är för systematiska för att reduceras till isolerade felregistreringar, men för medierade för att läsas som direkt bevis för en enskild orsak. Den analytiska poängen ligger därför i hur flera administrativa spår börjar motsäga, förstärka och begränsa varandra.

Det är här resultatets tyngd ligger. Administrativ rutin, systemdesign, urvalseffekt, faktisk vård, felregistrering och organiserad manipulation av ersättningsflödet måste prövas mot samma material. Vissa förklaringar försvagas när patientuppgifter, återkrav, begränsade egenavgifter och koncentrerad registreringsvolym analyseras tillsammans. Andra blir mer rimliga först på flödesnivå.

Resultatet visar därmed inte bara att det finns avvikelser. Det visar hur avvikelser får analytisk betydelse. De uppstår inte som lösryckta fel i ett system, utan som relationer mellan system. Det är detta som gör fallet relevant för studiens syfte: ekonomisk brottslighet kan inte alltid förstås genom den enskilda posten, utan genom hur administrativa och finansiella spår kopplas samman, filtreras och börjar peka mot ett underliggande förklaringsproblem.

Klinik B används i denna studie inte som ett symmetriskt jämförelsefall, utan som ett begränsat överförbarhetsfall. Materialet visar att liknande typer av administrativa spår och kopplingsproblem förekommer även där, särskilt i relationen mellan registrerade patientuppgifter, ersättningsunderlag och ekonomiska efterhandsspår. Analysen av Klinik B är dock mer översiktlig än analysen av Klinik A. Resultaten bör därför främst förstås som metodologiskt utvecklade genom Klinik A, med Klinik B som stöd för att pröva analyslogikens räckvidd.

5. Diskussion

Studiens centrala bidrag är att förskjuta analysen från post till relation. Resultatet visar att ekonomisk brottslighet i redovisningsbaserat material inte nödvändigtvis framträder genom en enskild felaktig transaktion. Den framträder snarare genom hur flera administrativa och finansiella spår börjar peka mot samma förklaringsproblem.

Patientuppgifter, ersättningsanspråk, bokföringsposter, återkrav och banktransaktioner visar inte samma sak. De är olika systemspår med olika funktioner och olika grad av aggregering. Därför kan ingen av datakällorna behandlas som ett direkt facit. Det analytiskt viktiga uppstår i stället när spåren sätts i relation till varandra.

Resultatet visar därmed inte en färdig orsak. Det visar mönster som behöver förklaras. Diskussionens uppgift är därför att tolka dessa mönster med hjälp av studiens teoretiska linser: redovisning som institutionell representation, finansiella flöden och transaktionskedjor samt retroduktiv prövning av möjliga mekanismer.

5.1 Från post till relation

En analys som stannar vid enskilda poster riskerar att missa det centrala. I materialet kan en patientregistrering, ett ersättningsanspråk, en bokförd intäkt eller en bankinbetalning framstå som rimlig i sitt eget system. Problemet uppstår först när uppgifterna sätts i relation till andra uppgifter, andra system och andra tidpunkter.

Det är därför flödet blir den relevanta analysnivån. Transaktioner får inte bara betydelse genom sitt isolerade innehåll, utan genom sin plats i en större kedja av aktörer, administrativa processer och ekonomiska händelser över tid (Levi, 2008; Naylor, 2003; von Lampe, 2016). Jans, Lybaert och Vanhoof (2010) visar samma grundproblem i analysen av transaktionsbedrägerier: avvikelserna behöver inte ligga i den enskilda observationen, utan i hur observationer återkommer och ordnas i faktiska processer. Jans et al. (2011) utvecklar detta genom att visa hur processflöden kan rekonstrueras för att synliggöra avvikelser i administrativa förlopp.

En registrerad vårdhändelse kan på samma sätt bli ett ersättningsanspråk, aggregeras i bokföringen och senare synas som ett finansiellt inflöde. Varje led

kan vara administrativt begripligt för sig. Det är relationen mellan leden som måste rekonstrueras.

Detta framträder i den samlade resultatbilden. Det centrala mönstret ligger inte i en enskild post, utan i kombinationen av koncentrerade patientobservationer, återkravsunderlag, patientuppgifter som motspår, begränsade egenavgifter, aggregerad bokföring och bankmaterial som inte kan radmatchas direkt mot återkravet.

Analysobjektet förändras därmed. Det är inte längre posten i sig som bär analysen, utan postens relationella placering. En isolerad avvikelse är svag. En återkommande avvikelse är starkare. En återkommande avvikelse som stöds, motsägs eller begränsas av flera oberoende spår är analytiskt starkast.

5.2 Redovisning som institutionell representation

Resultatet visar att bokföringen inte bevarar hela patient- och ersättningskedjan på detaljnivå. Bokföraren beskriver att journalsystemet skapade SIE-filer som importerades till bokföringen. I bokföringen framträdde dagskassor och klumpsummor från Försäkringskassan, inte varje patients ersättning separat. Bokföringen ger därmed tillgång till ett ekonomiskt spår, men inte till hela den materiella händelsekedjan.

Detta är centralt för hur materialet ska förstås. Redovisningen gör ekonomiska händelser synliga genom konton, verifikationer, datum, intäkter och perioder. Samtidigt förändras informationens form när händelser förs in i redovisningssystemet. Det som på patientnivå är specifikt kan i bokföringen framträda som en samlad intäktspost. Redovisningen avbildar därför inte bara verksamheten, utan ordnar den genom sina egna kategorier och format (Hopwood, 1987; Power, 1999).

Redovisningen fungerar därmed både som informationskälla och filter. Den visar att något har registrerats och redovisats, men den visar inte ensam vilken patient, vilken behandling eller vilket ersättningsanspråk som materiellt ligger bakom. Därför kan formell redovisningsbarhet inte likställas med materiell substans (Sikka, 2008; Dorminey et al., 2012).

Poängen är inte att bokföringen saknar värde. Tvärtom är den ett centralt spår. Men den måste läsas på rätt nivå. Bokföringen visar hur ersättningar har fått redovisningsmässig form. Den visar däremot inte ensam om de registrerade vårdhändelserna motsvarar faktiska besök. Den frågan kräver att bokföringen sätts i relation till patientuppgifter, ersättningsdata, återkrav och bankmaterial.

5.3 Flödet som analysnivå

Resultatet visar att det ekonomiska flödet inte börjar först i banken. Det börjar tidigare, när en registrerad vårdhändelse ges administrativ form och kan omvandlas till ett ersättningsanspråk. Submit Claim blir därför centralt i analysen. Det är där en registrerad behandling administrativt kan bli ett ekonomiskt anspråk mot Försäkringskassan.

Detta gör flödet till en nödvändig analysnivå. Ekonomisk betydelse uppstår inte bara i den enskilda transaktionen, utan i kedjan mellan registrering, anspråk, bokföring och inflöde. Forskning om ekonomisk brottslighet betonar på samma sätt hur transaktioner får betydelse genom relationer mellan aktörer, administrativa processer och ekonomiska händelser över tid (Naylor, 2003; von Lampe, 2016). Banken visar finansiella rörelser, men inte hela vägen från patientregistrering till ersättning.

Samtidigt visar resultatet att flödet inte kan rekonstrueras som en enkel radmatchning. Återkravet är ett ekonomiskt efterhandsspår, medan bankmaterialet visar transaktioner på kontonivå. Dessa spår kan sättas i relation, men de är inte samma sak. Skillnader mellan återkrav och identifierade ersättningsinflöden ska därför inte tolkas som ett direkt saknat belopp.

Flödesanalysens uppgift blir att hantera detta mellanläge. Analysen får inte kräva perfekt matchning, eftersom fragmenterat material sällan tillåter det. Men den får inte heller bygga på lösa associationer. Därför är kopplingskriterier, kopplingsstyrka och skillnaden mellan datapunkt, koppling, flöde, mönster och tolkning centrala för studiens metod.

5.4 Motspår, diskrepans och avsaknad

Patientuppgifterna får analytisk betydelse eftersom de fungerar som motspår. De är inte ett fullständigt facit över vad som faktiskt har hänt. Materialet bygger på patienter som kontaktades och patienter som svarade. Det finns därför bortfall och urvalsbegränsningar. Men patientuppgifterna stör den administrativa registreringens interna ordning.

När patienter inte bekräftar registrerade besök uppstår en diskrepans mellan två spår: den administrativa registreringen och patientens egen uppgift. Det betyder inte att varje registrering automatiskt är felaktig. Det betyder att registreringen inte längre kan tolkas ensam. Den måste prövas mot andra spår.

Även frånvaron av egenavgifter måste tolkas försiktigt. En utebliven egenavgift är inte i sig bevisande. Den kan bero på stödformer, prissättning, registrerings sätt eller andra legitima förhållanden. Men när frånvaron återkommer i ett större urval och samtidigt sätts i relation till patientuppgifter som motsäger besök, återkravsunderlag och koncentrerad registreringsvolym får den analytisk betydelse.

Det viktiga är därför inte patientuppgiften eller egenavgiften som isolerade uppgifter. Det viktiga är relationen mellan flera spår. Patientuppgifter, ersättningsanspråk, återkrav och avsaknad av egenavgifter begränsar varandras tolkningsutrymme. Det är i denna relation som ett förklaringsproblem uppstår.

5.5 Alternativa förklaringar

Identifierade mönster kan inte ges analytisk betydelse enbart därför att de förekommer. De måste prövas mot alternativa förklaringar. I detta material kan koncentrationer, diskrepanser och avsaknader bero på normal administration, systemens uppbyggnad, legitima verksamhetsförhållanden, felregistreringar, periodisering eller materialets karaktär som förundersökningsmaterial. Frågan är därför inte om sådana förklaringar är möjliga, utan hur långt de räcker. De huvudsakliga alternativa förklaringarna och deras analytiska räckvidd sammanfattas i tabell 1.

Tabell 1. Alternativa förklarings räckvidd i materialet

Förklaring	Vad talar för?	Vad talar emot?	Bedömning
Administrativ rutin	Bokföringen bygger på dagskassor och klumpsummor	Förklarar inte patienternas motspår	Delvis rimlig men otillräcklig
Felregistrering	Enstaka fel kan alltid förekomma	Mönstret är koncentrerat och återkommer över flera spår	Svag som huvudförklaring
Legitima verksamhetsförhållanden	Hög vårdvolym kan vara legitim	Svårt att förena med avsaknad av egenavgifter och patientuppgifter som motsäger besök	Begränsad förklaringskraft
Administrativ omvandling	Registrerade vårdhändelser blir ersättningsanspråk via Submit Claim	Kan inte bevisa juridisk skuld	Starkast analytiskt

Administrativ rutin och systemdesign förklarar delar av materialets form. Bokföring genom dagskassor, klumpsummor och samlade inbetalningar behöver inte vara avvikande. Det är också förväntat att patientuppgifter, ersättningssystem, bokföring och bankmaterial inte överensstämmer rad för rad, eftersom systemen fyller olika funktioner. Dessa förklaringar visar varför flödet inte kan tas för givet. De förklarar däremot inte varför flera spår samtidigt pekar mot koncentration, motspår och avsaknad.

Legitima verksamhetsförhållanden kan förklara viss variation. En tandvårdsklinik kan ha ojämn patienttillströmning, perioder med hög vårdvolym och varierande ersättningsnivåer. En volymökning är därför inte avvikande i sig. Förklaringen blir däremot mindre tillräcklig när volymen sammanfaller med återkrav, patientuppgifter som inte bekräftar registrerade besök och begränsade egenavgifter. April 2022 framstår exempelvis främst som volymdriven, inte som en månad med tydligt högre återkrav per observation.

Felregistrering, periodisering och aggregering kan förklara enskilda oklarheter. I stora administrativa material kan fel datum, dubbelregistreringar, överföringsproblem och tidsförskjutningar förekomma. Dessa förklaringar är rimliga på postnivå, men svagare när samma problem återkommer på flödesnivå. Här är det inte en enskild felaktig registrering som bär analysen, utan relationen mellan patientuppgifter, återkrav, egenavgifter, bokföring och bankmaterial.

Materialets urval begränsar samtidigt slutsatsen. Eftersom studien bygger på en förundersökning är materialet inte ett neutralt tvärsnitt av verksamheten. Det kan vara selekterat, ordnat och bevarat utifrån en rättslig process. Analysen kan därför inte användas för att fastställa skuld eller ett definitivt händelseförlopp. Slutsatsen måste i stället formuleras som en prövad tolkning av relationer i ett avgränsat material.

De alternativa förklaringarna har alltså förklaringskraft, men på olika nivåer. Rutin, systemdesign och periodisering förklarar varför sambanden är svåra att följa. Verksamhetsvariation och felregistrering kan förklara enskilda avvikelser. Urvalseffekten begränsar slutsatsens räckvidd. Men ingen av dessa förklaringar bär ensam det samlade mönstret av koncentration, motspår, avsaknad och aggregering.

Det innebär inte att en mer belastande förklaring automatiskt är riktig. Det innebär att enklare förklaringar får begränsad räckvidd. Den mest hållbara tolkningen är den som bäst förklarar relationen mellan spåren utan att gå längre än materialet

tillåter. I detta fall är mönstren för systematiska för att reduceras till isolerade felregistreringar, men för medierade för att läsas som direkt bevis för en bestämd orsak. Materialets betydelse ligger därför i relationen mellan systemen. Det är där förklaringsproblemet framträder.

5.6 Mekanismernas samlade betydelse

När resultatet tolkas samlat framträder fyra möjliga mekanismer. De ska inte förstås som bevisade slutorsaker, utan som retroduktivt formulerade förklaringar till hur de observerade mönstren kan ha uppstått. Poängen är därför inte att mönstret i sig är mekanismen. Poängen är att mönstret visar var mekanismen måste sökas.

Den första möjliga mekanismen är **administrativ omvandling**. Registrerade vårdhändelser kan genom ersättningssystemet omvandlas till ekonomiska anspråk. Detta syns särskilt genom Submit Claim, där en registrerad behandling blir ett ersättningsanspråk mot Försäkringskassan. Därför måste analysen börja före banktransaktionen.

Den andra möjliga mekanismen är **aggregering**. När patient- och ersättningsuppgifter förs över till bokföringens samlade former försvagas spårbarheten mellan patient, behandling, ersättning och intäkt. Detta framträder genom bokförarens uppgifter om SIE-filer, dagskassor och klumpsummor från Försäkringskassan.

Den tredje möjliga mekanismen är **volym och koncentration**. Ekonomisk betydelse kan uppstå genom mängd och upprepning snarare än genom enskilda extremvärden. Detta syns i koncentrationen av patientobservationer och återkravsbelopp under perioden december 2021 till april 2022, särskilt i april 2022 där avvikelsen främst är volymdriven.

Den fjärde möjliga mekanismen är **diskrepans och avsaknad**. Patientuppgifter som motsäger registrerade besök försvagar den administrativa registreringens tolkningsstyrka. Frånvaro av egenavgifter är inte i sig bevisande, men får analytisk betydelse när den återkommer i relation till patientuppgifter, återkravsunderlag och koncentrerad registreringsvolym.

Dessa mekanismer är därför inte direkta empiriska fakta. De är möjliga förklaringar som formuleras utifrån relationen mellan flera spår. I en kritiskt realistisk analys behandlas observerade mönster som utgångspunkter för förklaring, inte som förklaringar i sig. Mekanismer blir analytiskt starkare när de

kan relateras till flera datakällor och svagare när en enklare alternativförklaring bär mönstret bättre (Bhaskar, 2008; Danermark et al., 2001; Sayer, 2000).

Studien rör sig därför inte från data till säker slutsats. Den rör sig från spår till mönster, från mönster till möjliga mekanismer och från möjliga mekanismer till en prövad tolkning.

6. Slutsats

Studiens slutsats är att ekonomisk brottslighet i redovisningsbaserat material inte alltid framträder som en isolerad avvikelse. Den kan framträda som ett relationellt mönster mellan flera administrativa och finansiella spår.

Analysen behöver därför röra sig från post till flöde. En post visar vad som har registrerats. Ett flöde visar hur registreringar kan hänga samman. Ett mönster visar var relationerna börjar kräva förklaring.

De mest relevanta mekanismerna i studien är inte synliga som direkta fakta. De framträder som möjliga förklaringar till relationella mönster. Registrering kan omvandlas till ersättningsanspråk. Aggregering kan försvaga spårbarhet. Volym och koncentration kan skapa ekonomisk betydelse utan enskilda extremvärden. Avsaknader och diskrepanser kan störa den administrativa ordningen och göra vissa förklaringar mer rimliga än andra.

Studiens bidrag ligger i att visa hur sådana relationer kan analyseras systematiskt utan att överdriva materialets precision. Fragmenterade spår kan kopplas, men kopplingarna måste graderas. Mönster kan identifieras, men de får inte förväxlas med mekanismer. Förklaringar kan formuleras, men de måste prövas mot rimliga alternativ.

Det är den analytiska kärnan: ekonomisk brottslighet förstås inte genom att stirra på posten, utan genom att följa relationerna mellan spåren.

6.1 Metodologiskt bidrag

Studiens metodologiska bidrag ligger i att visa hur fragmenterat redovisningsbaserat material kan analyseras utan att antingen förenklas eller övertolkas. Materialet behöver inte vara komplett för att vara analytiskt användbart. Men analysen måste visa vad som är observerat, vad som är kopplat, vad som är rekonstruerat och vad som är tolkat.

Därför är nivåskillnaden central. En datapunkt visar att en uppgift finns i materialet. En koppling visar att två uppgifter kan relateras enligt ett uttryckligt kriterium. Ett flöde visar att flera kopplingar kan förstås som en sekvens. Ett mönster visar att relationer återkommer, koncentreras, saknas eller motsägs. En tolkning anger vad mönstret kan betyda.

Denna uppdelning minskar risken för överinterpretation. Den gör det svårare att hoppa direkt från uppgift till slutsats. Den tvingar fram mellanleden. Det är särskilt viktigt i material som är rikt, ofullständigt och producerat för andra syften än forskning.

Fallstudiens värde ligger därför inte i statistisk generalisering. Studien säger inte hur vanligt ett visst mönster är i tandvårdssektorn. Den visar hur ett informationsrikt fall kan användas för att utveckla begrepp, analyslogik och metodologisk förståelse (Flyvbjerg, 2006).

6.2 Begränsningar

Studien bygger på material från en förundersökning. Det är både en styrka och en begränsning. Styrkan är att materialet innehåller flera administrativa och finansiella spår. Begränsningen är att materialet inte är producerat för forskning, utan inom ramen för en rättslig och administrativ process.

Det påverkar studiens anspråk. Materialet kan vara selektivt, ofullständigt och format av utredningens syfte. Studien kan därför inte användas för att säga hur vanligt mönstret är i tandvårdssektorn eller i ersättningsystem generellt. Den kan däremot visa hur sådant material kan analyseras när flera systemspår behöver sättas i relation till varandra.

En annan begränsning är att alla kopplingar inte är direkt observerbara. Vissa samband måste rekonstrueras genom tid, belopp, identifierare eller innehållslig överensstämmelse. Det innebär att analysen innehåller osäkerhet. Den osäkerheten kan inte tas bort helt. Den kan bara göras synlig och hanteras systematiskt.

Patientuppgifterna måste också tolkas försiktigt. De fungerar som viktiga motspår, men inte som en fullständig populationsundersökning. Bankmaterialet har en liknande begränsning. Det visar finansiella rörelser, men inte nödvändigtvis hela kopplingen mellan patient, ersättning och inbetalning.

Dessa begränsningar minskar inte studiens analytiska värde. De avgränsar det. Studien fastställer inte ett definitivt händelseförlopp. Den visar hur ett möjligt händelseförlopp kan rekonstrueras, prövas och diskuteras med tydliga osäkerheter.

6.3 Implikationer och vidare forskning

Studien pekar mot en bredare implikation: analys av ekonomisk brottslighet behöver röra sig över systemgränser. Redovisning, bankdata, ersättningssystem och administrativa register bör inte behandlas som separata facit. De bör behandlas som spår med olika funktioner, begränsningar och analytisk styrka.

För kontrollpraktik innebär detta att avvikelseanalys inte bara bör söka extrema belopp eller uppenbart felaktiga poster. Den bör också söka relationella mönster: koncentrationer, sekvenser, avsaknader och diskrepanser mellan system. Sådana mönster kan visa var djupare granskning bör riktas.

Vidare forskning kan utveckla ansatsen på tre sätt. För det första kan analysprotokollet prövas på andra ersättningssystem, exempelvis assistansersättning, vårdersättningar, föreningsbidrag eller upphandlingsrelaterade betalningar. För det andra kan relationella mönster operationaliseras kvantitativt genom indikatorer för koncentration, avsaknad, diskrepans och sekvens. För det tredje kan flödesrekonstruktion kombineras med nätverksanalys för att analysera hur aktörer, konton, ersättningsanspråk och transaktioner organiseras över tid.

Referenser

Bhaskar, R. (2008). A realist theory of science. Routledge.

Bowen, G.A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>

Christou, P. A. (2023). How to use artificial intelligence (AI) as a resource, methodological and analysis tool in qualitative research? *The Qualitative Report*, 28 (7), 1968–1980. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2023.6406>

Danermark, B., Ekström, M., Jakobsen, L. & Karlsson, J.C. (2001). Explaining society: critical realism in the social sciences. Routledge.

Dorminey, J., Fleming, A.S., Kranacher, M.J. & Riley, R.A. (2012). The evolution of fraud theory. *Issues in Accounting Education*. 27 (2), 555–579. <https://doi.org/10.2308/iace-50131>

Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry*. 12 (2), 219–245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>

Gottschalk, P. & Gunnesdal, L. (2018). White-collar crime in the shadow economy: lack of detection, investigation and conviction compared to social security fraud. *Palgrave Pivot*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-75292-1>

Hopwood, A.G. (1987). The archeology of accounting systems. *Accounting, Organizations and Society*. 12 (3), 207–234. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(87\)90038-9](https://doi.org/10.1016/0361-3682(87)90038-9)

Jans, M., Lybaert, N., & Vanhoof, K. (2010). Internal fraud risk reduction: Results of a data mining case study. *International Journal of Accounting Information Systems*, 11 (1), 17–41. <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2009.12.004>

Jans, M., van der Werf, J. M. E. M., Lybaert, N., & Vanhoof, K. (2011). A business process mining application for internal transaction fraud mitigation. *Expert Systems with Applications*, 38 (10), 13351–13359. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.04.159>

Levi, M. (2008). Organized fraud and organizing frauds: unpacking research on networks and organization. *Criminology & Criminal Justice*. 8 (4), 389–419. <https://doi.org/10.1177/1748895808096470>

- Morselli, C. (2008). *Inside criminal networks*. Springer.
<https://doi.org/10.1007/978-0-387-09526-4>
- Naylor, R.T. (2003). Towards a general theory of profit-driven crimes. *British Journal of Criminology*, 43 (1), 81–101. <https://doi.org/10.1093/bjc/43.1.81>
- Power, M. (1999). *The audit society: rituals of verification*. Oxford University Press.
- Ruggiano, N., & Perry, T. E. (2019). Conducting secondary analysis of qualitative data: Should we, can we, and how? *Qualitative Social Work*, 18 (1), 81–97.
<https://doi.org/10.1177/1473325017700701>
- Sayer, A. (2000). *Realism and social science*. SAGE.
<https://doi.org/10.4135/9781446218730>
- Sikka, P. (2008). Enterprise culture and accountancy firms: new masters of the universe. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21 (2), 268–295.
<https://doi.org/10.1108/09513570810854437>
- von Lampe, K. (2016). *Organized crime: analyzing illegal activities, criminal structures, and extra-legal governance*. SAGE.
- von Lampe, K. (2026). Criminal network analysis and the study of organized crime. *Global Crime*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/17440572.2026.2617567>
- Zhang, H., Wu, C., Xie, J., Lyu, Y., Cai, J., & Carroll, J. M. (2025). Harnessing the power of AI in qualitative research: Exploring, using and redesigning ChatGPT. *Computers in Human Behavior: Artificial Humans*, 3, Article 100144.
<https://doi.org/10.1016/j.chbah.2025.100144>

Bilagor

Bilaga 1: Offentlighetsbegäran till Ekobrottsmyndigheten

Hej,

Jag begär att få ta del av förundersökningsprotokoll i ärende hänförligt till [REDACTED] inklusive underliggande mål i Svea hovrätt [REDACTED] och Stockholms tingsrätt B [REDACTED]

Begäran omfattar:

- Fullständigt förundersökningsprotokoll
- Samtliga bilagor och ekonomiskt underlag, såsom transaktionslistor, kontoutdrag, bokföringsmaterial och analys-PM

Handlingarna önskas i digitalt format. I den mån ekonomiskt underlag (exempelvis transaktionslistor) finns i digitalt bearbetningsbart format, exempelvis Excel, önskas detta i första hand.

Om uppgifterna helt eller delvis omfattas av sekretess begär jag att en sekretessprövning görs och att övriga delar lämnas ut.

Jag önskar få besked om eventuell avgift innan utlämnande, med beaktande av att materialet ska användas för akademiska studier.

Med vänlig hälsning,
Amar Hadziagovic

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag, Amar Hadziagovic har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.